

Vanuit de oppositie is het makkelijk principeel doen.

Jonas Staal Kunstenaar

Vrijdenkersruimte sterft stille dood

#Vrijdenkers Met veel bombarie opende Mark Rutte in 2008 een bakken voor de vrijheid van meningsuiting. Nu is de ruimte opgedoekt.

Camil Driessen
Marcia Nieuwenhuis
Den Haag

Met roomsoesjes, champagne en onder toezicht van Kamerleden, kunstenaars, de ouders van Theo van Gogh en vaderlandse pers werd hij op 4 juli 2008 met veel rumoer door VVD-leider Mark Rutte geopend: de Vrijdenkersruimte. Een zaal van de VVD in de Tweede Kamer met een expositie van het werk van kunstenaars die in hun vrijheid werden beknot, zoals cartoonist Nekschoot en de vermoorde Theo van Gogh.

De barricaden op

Zowel een mooie als treurige dag volgens Rutte 'omdat ik nooit had gedacht in Nederland nog de barricaden op te moeten voor het vrije woord'. Maar het statement voor het vrije woord was nodig, vond de liberale voorman toen. 'Juist in dit huis, in het huis van de democratie.' Wat een lopende tentoonstelling moest worden, een toelichting voor gecensureerde kunstenaars, blijkt deze

zomer in alle stilte te zijn opgedoekt. 'Het is geen bewuste keuze hoor, toen we deze ruimte aanpakten, hebben we dat ook meteen meegenomen', zegt VVD-woordvoerder Kiki Olde Kalter in de naastgelegen ruimte van de persvoorlichting. 'Het mag allemaal wel wat strakker.'

Ommezwaai

Maar het lijkt erop dat de VVD wel degelijk met de ruimte in haar maag zat. Toen in februari de VARA onder druk van PVV-leider Geert Wilders een cartoon (waarin een vergelijking tussen tuigdorpen en de Tweede Wereldoorlog wordt gemaakt) van website Joop.nl verwijderde, wilde die site graag dat de cartoon een plek in de Vrijdenkersruimte kreeg. 'Ik hoef hem daar niet op te hangen omdat hij niet verboden is', zei premier Rutte toen bij *Moraalridders*. Een nogal merkwaardige draai, constateert kunstenaar Jonas Staal. 'Dat was een enorme ommezwaai die niemand echt opviel. Daarvoor was het namelijk: we accepteren alle kunst, behalve die door de rechter is verboden.'

De vrijdenkersruimte van de VVD in volle glorie in 2008. ANP

Het is goed mogelijk dat de huidige gedoogregering met de PVV en het CDA de werkelijke reden is om de ruimte nu op te doeken. Het hele initiatief begon immers als hetzegen tegen het CDA. In de openingspeech verketterde Rutte de christen-democraten nog. 'De vrijheid van meningsuiting is sluipenderwijs onder druk komen te staan. En helaas moet ik constateren dat het CDA daarvoor verantwoordelijk is.'

Als voorbeelden van pogingen tot inperking van de vrije meningsuiting noemde Rutte de arrestatie van cartoonist Gregorius Nekschoot, het pleidooi van het CDA voor een verbod op de antikorranfilm *Fitna* van Wilders en de bodemprocedure van toenmalig premier Jan Peter Balkenende tegen een satirisch artikel in *Opinio*. Ook de wens van minister Piet Hein Donner om het verbod op godslastering aan te scherpen, haalde hij erbij.

Inmiddels staan de zaken er anders voor. Waar de VVD eerder nog samen met D66 optrok om godslastering niet meer strafbaar te stellen, is die steun nu vervallen. D66 is ervan overtuigd dat de liberalen hiermee de gunst van de SGP willen in ruil voor steun aan de coalitie in de senaat.

Propaganda

Kunstenaar Staal, die van de werken die in de Vrijdenkersruimte hingen een expositie maakte voor het Van Abbemuseum in Eindhoven, noemt de houding van Rutte 'weinig consequent'. 'Vanuit de oppositie is het blijkbaar makkelijk principeel doen. Want voordat de partij in de regering zat, wilde de VVD uit principe alle werken tentoonstellen.' Volgens Staal laat dit zien hoe kunst in een democratie nog steeds als propaganda wordt gebruikt. Ook kunstenaar Aram Tanis, die in de Vrijdenkersruimte hing, heeft dat gevoel. 'Ze gebruiken ons werk alleen maar voor hun eigen gewin.'

GroenLinks-Kamerlid Tofik Dibi, die een aantal werken aandroeg voor de Vrijdenkersruimte (zie kader), is onthutst. 'Als het Rutte echt om de vrijheid van meningsuiting te doen was, moet die ruimte juist open blijven. Blijkbaar was het hem alleen te doen om met de ouders van Theo van Gogh op de foto te kunnen.'

Geen cliffhanger

Soap Vrijdenkersruimte eindigt in depot

Aanvankelijk was de Vrijdenkersruimte een gezamenlijk initiatief van VVD en PVV en hingen er vooral werken van kunstenaars die censuur merkten vanwege de islam, zoals de cartoons van Gregorius Nekschoot. Al snel kwam GroenLinker Tofik Dibi met het voorstel om er ook een poster van Wilders ('extremist')

en Anne Frank met een Palestijns jaal op te hangen. Een soap ontstond. De VVD vond dat alle kunstwerken welkom waren. De PVV haakte af omdat het die partij juist ging om censuur vanwege de islam. De vraag was waar de werken nu zijn. In het depot van het Eindhovense Van Abbemuseum zo leert een zoektocht.

Nu 3 maanden € 15,- korting op het Alles-in-één Pakket Basis

Met Interactieve TV, Internet en Bellen

- Standaard 55 tv-zenders, nu ook BBC 1 en 2
- Interactieve TV standaard op 2 tv's

45,-
30,-
/mnd*

*De eerste 3 maanden is Interactieve TV gratis, daarna betaal je voor het Alles-in-één Pakket Basis inclusief 2 tv-ontvangers € 45,-/mnd. Vraag de verkoper naar de voorwaarden en beschikbaarheid of kijk op kpn.com/tv

kpn winkel | kpn.com/tv | 0800 0115

sluit je aan

Festival

WIN 2 ENTREEKAARTEN VOOR **FESTIVAL 5D** EN EEN ETENTJE IN HET DONKER!

DOE MEE MET DE ZINTUIGLIJKE POËZIEWEDSTRIJD. SCHRIJF EEN KORT GEDICHT OVER DE ZINTUIGEN VAN MAX. 160 TEKENS. SMS JE GEDICHT NAAR 06 - 47 29 66 36 (TEGEN HET TARIEF VAN JE PROVIDER)

VRIJPLAATS VOOR DE ZINTUIGEN

VRIJPLAATS VOOR DE ZINTUIGEN. THEATER, MUZIEK, WORKSHOPS, CULINAIR VERMAAK EN NOG VEEL MEER VOOR SPELREGLS & VOORWAARDEN ZIE **WWW.FESTIVAL5D.NL**

Dronken priester

Een Amerikaanse priester die 15 baby's zou dopen, kwam nauwelijks uit zijn woorden en viel tijdens de ceremonie om. Hij had veel te veel gedronken.

Multiculti is prima

Meer dan de helft van de ouders vindt het niet erg als hun kind les krijgt van een docent met een hoofddoekje, schrijft tijdschrift *J/M*.

Het waren de Arabieren

Volgens Saoedische archeologen waren het Arabieren, in plaats van de nomaden, die 9.000 jaar geleden paarden domesticierden.